

ואולם אח"כ כתב עצה אחרת כדי להסתלק מהחשש של דינא דמלכותא דינא, וגם מחשש הערמה. והיא, שיקח הממזר את האשה כשפחה כנענית, ואחר כך אומרים לאשה להתגייר שלא מדעת האדון [דהיינו בעלה], ואז מותרת ממה נפשך. שאם אי אפשר בזמן הזה לקנות שפחה משום דינא דמלכותא דינא, אם כן הרי היא גיורת גמורה, ומותרת היא לינשא לממזר. ואם אין חשש של דינא דמלכותא דינא הרי היא שפחה ולא גיורת, שהרי שפחה אינה יכולה להתגייר שלא מדעת האדון, ואח"כ (ישחחר אותה, ונמצא דמותר לו לישא אותה ממה נפשך, או שהיא גיורת או שהיא שפחה. ולגבי הבנים הנולדים ממנה, כתב המנחת יצחק שהם ספק ממזרים. וכיון שיש כאן משום עיגון, בדיעבד יש להקל עליהם ולסמוך על האומרים דליכא חשש מצד דינא דמלכותא דינא.

יחזיר

אך במסקנת דבריו כתב שמעולם לא שמע מי שעשה כן, ואינו רוצה לעשות כן מעצמו. וגם דבאמת יש כאן הערמה כי אין לך אשה שתסכים להיות שפחה ושיהיו יכולים לשעבדה, עיי"ש באריכות דבריו.

עצה לכל זה, שהממזר יקנה את השפחה בתנאי שיפקיר אותה מיד

אמנם שמעתי עצה אחרת ממורי ורבי הגאון ר' זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל להסתלק מכל החששות הנ"ל. דהממזר יקנה את השפחה, ובשעת הקנין תעשה השפחה תנאי שהוא מתחייב להפקיר אותה מיד אחר כך. והנה יש ב' חלקים בבעלות על שפחה כנענית - ממון ואיסורים. ובה חלוק הפקר משחרור, דבשחרור מפקיע ממנה גם את חלק הממונות וגם חלק האיסורים, אבל הפקר מועיל רק לגבי הממונות אבל עדיין יש לה דיני שפחה גמורה. וא"כ נמצא דאין כאן עבדות בפועל, אבל לענין נישואין עדיין יש לה את כל הדינים של שפחה.

יחזיר

ועכשיו נמצא דיש לנו את העצה של המשנה, שבניו הם עבדים ואם משחרר אותם יהיו ישראלים כשרים. וגם אין בכהאי גוונא שום חשש של הערמה, דלזה ודאי כל אשה תסכים שהיא תהא שפחתו לאיזה שעה או יום עד שיפקיר אותה. וממה נפשך, אם לא יפקיר אותה לבסוף הרי קניינו בטל מעיקרא כיון שהיא עשתה תנאי על זה. [וגם לענין נישואין לא יהא לה נפק"מ בזה, שהרי היא רוצה להינשא לממזר זה, וא"כ מה נפק"מ לה אם היא גיורת או שפחה, ובכל אופן מותר לה להינשא לו].

108

וגם אפשר שאין כאן חשש מצד דינא דמלכותא דינא, שהרי הא דמצד מנהג המדינות אסור לקנות עבדים ושפחות, זה רק לגבי הממונות שבדבר, וכיון שכאן היא אינה שפחה אלא לגבי האיסורין, ואין הבעל יכול לכופה לעשות עבודה, א"כ אין זה סותר כלל לדינא דמלכותא שאסור לקנות עבדים ושפחות, דבפשוטו אין חוק בשום מדינה נגד אופן זה.

וכעין זה מצינו בשו"ת חתם סופר (אורח חיים חלק א סימן קיג) שכתב בציוור הדומה לזה, דליכא חשש מצד דינא דמלכותא דינא. שהביא החתם סופר מעשה שאירע וז"ל, והנה בהיות עדיין הגאון מו"ה ברוך פרענקל זצ"ל אב"ד דק"ק לייפניק בחיים חיותו, אירע מעשה שהלשינו מלשינים אצל שרי המדינה דמעהרין, שיהודים מוכרים חמצם בשטרות מבלי שטעמפל חותם הקיר"ה, וכשבא הדבר לפני החסיד קיר"ה, אמר, הדבר ידוע שאין זה משא ומתן של תגר אלא ענין דת רעליגיאהו. ע"כ אין זה בחיוב שטעמפל, ועל ידי זה נולד קצת ספק בלב הגאון זצ"ל הנ"ל דמשמע דמדינא דמלכותא פסול השטר ההוא. ולבבי לא כן ידמה, כי השטר כשר הן בדין ישראל אם בא הגוי להוציא מקחו בדיונים הרי הוא שלו הן בדין אר"ה, אלא שאז כשיתבענו בדא"ה צריך לשלם תחלה השטעמפל, אך הקיר"ה בחסדו וישרנותו אמר שעל כיוצא בזה לא הטיל עול השטעמפל כיון שאין טעם הקונה ומוכר לדרך תגרים אלא להפקיע מאיסור חמץ, ועל כזה לא הטיל עול מס השטעמפל, עכ"ל.

sales tax (religious matter)

~~scribble~~

ומבואר מדברי החתם סופר כהסברא הנ"ל של מו"ר, שאפילו אם עושה דבר שבדרך כלל היה צריך לעשותו כפי דין המדינה, אבל אם עושה כן לצורך 'דת רעליגיאהו' ואין כאן עסק אמיתי ואין רווח כספי מזה, אז אין דין המלכות סותר זה, והוא הדין בנידון דידן.

וכמדומני ששמעתי ממור"ר זצ"ל, שחמיו הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל היה לו פעם תלמיד בישיבת 'קול תורה' שנתגלה שהוא ממזר, והגרש"ז התיר לו לישא שפחה. ולא ברור האם התיר לו על פי הדרך הנ"ל של מו"ר, או שהיה לו חשבון אחר. וגם שמעתי עוד מעשים על גדולי ישראל שהתירו דבר זה.